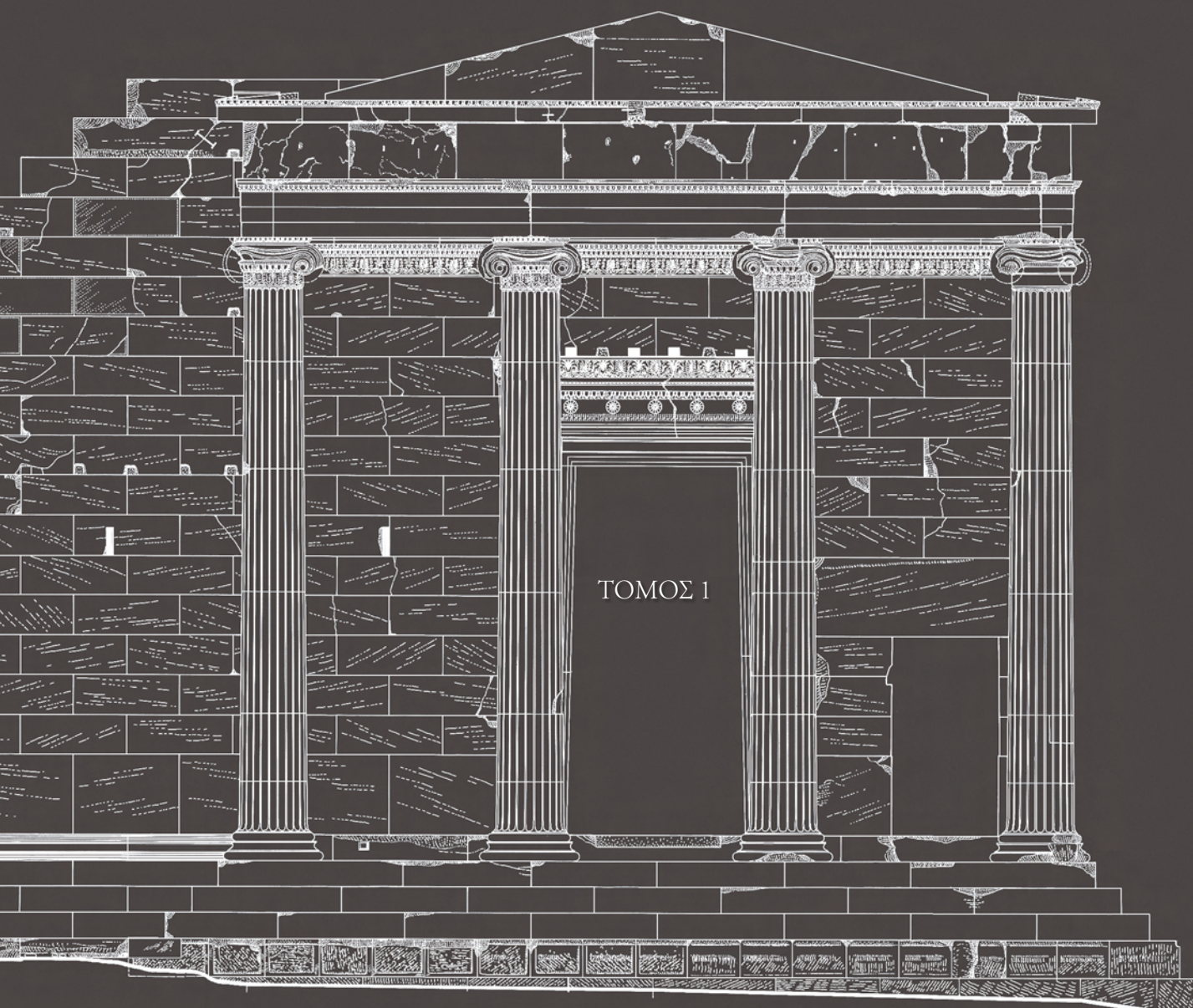

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΡ. 1

Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΡΕΧΘΕΙΟΥ
(1979-1987)

With selected texts in English

Αθήνα 2012

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ
ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΝΑΣΤΗΛΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ ΑΡ. 1

Α. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
Η ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΡΕΧΘΕΙΟΥ
(1979-1987)
Η ΑΠΟΔΟΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

With selected texts in English

ΤΟΜΟΣ 1

Επιστημονική επιμέλεια
Φ. Μαλλούχου-Tufano, Χ. Μπούρας

Αθήνα 2012

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΤΟΜΟΣ 1

Φ. Μαλλούχου-Tufano, Ανασπλώνοντας το Ερέχθειο. Περιρρέουσα ατμόσφαιρα και συνθήκες, προβληματισμοί, συζητήσεις, αποφάσεις, κριτική	17
---	----

Φ. Μαλλούχου-Tufano, Το έργο της αποκατάστασης του Ερεχθείου (1979-1987). Χρονολόγιο ενεργειών και εργασιών	51
---	----

Α. Παπανικολάου

Η αποκατάσταση του Ερεχθείου (1979-1987): Η απόδοση του έργου

Εισαγωγή	63
----------	----

Κεφάλαιο πρώτο: Από την μελέτη έως την εκτέλεση του έργου

1.1 Η προετοιμασία της επεμβάσεως	71
1.2 Ο σχεδιασμός και ο προγραμματισμός του έργου	73
1.3 Οι θεωρητικές αρχές της νέας επεμβάσεως	75

Κεφάλαιο δεύτερο: Το εργοτάξιο

2.1 Γενικά	83
2.2 Οι γερανογέφυρες και οι κατακόρυφοι φορείς τους	84
2.3 Η σύνθεση των κατακόρυφων με τους οριζόντιους φορείς	87
2.4 Ο σχεδιασμός των οριζόντιων φορέων (γερανογεφυρών)	90
2.5 Η σύνθεση και η τοποθέτηση των κατακόρυφων φορέων (σωληνωτών ικριωμάτων)	92
2.6 Οι ιδιόμορφες επαφές των κατακόρυφων φορέων με το μνημείο	94
2.7 Η έδραση των σωληνωτών ικριωμάτων επί του εδάφους	95
2.8 Η προετοιμασία του υπόλοιπου χώρου του εργοταξίου	97

Κεφάλαιο τρίτο: Η αποσυναρμολόγηση του μνημείου

3.1 Γενικά	103
3.2 Τεχνικές και μέθοδοι αποσυναρμολογήσεως	108
3.3 Η αποσυναρμολόγηση του δυτικού τμήματος του νότιου τοίχου	115
3.4 Η αποσυναρμολόγηση της νότιας προστάσεως	131
3.4.1 Η αποσυναρμολόγηση της ανωδομής της νότιας προστάσεως	134
3.4.2 Η μεταφορά των Κορών στο Μουσείο Ακροπόλεως	150
3.4.3 Η αποσυναρμολόγηση της επιστέμμεως των ορθοστατών της νότιας προστάσεως	159
3.5 Η αποσυναρμολόγηση του υπόλοιπου αναστηλωμένου τμήματος του νότιου τοίχου	168

3.6	Η αποσυναρμολόγηση του δυτικού τοίχου	183
3.7	Η αποσυναρμολόγηση της βόρειας προστάσεως	201
3.8	Η αποσυναρμολόγηση του τμήματος του βόρειου τοίχου πάνω από το βόρειο θύρωμα	223
3.9	Η αποσυναρμολόγηση του αναστηλωμένου τμήματος του βόρειου τοίχου	246

Κεφάλαιο τέταρτο: Η συντήρηση των αποσυναρμολογημένων μελών: τεχνικές και υλικά

4.1	Συντήρηση, προστασία και συμπλήρωση του αρχαίου δομικού υλικού	263
4.1.1	Μερική συμπλήρωση αρχιτεκτονικών μελών με νέο πεντελικό μάρμαρο	269
4.1.2	Ένταξη αρχαίων θραυσμάτων σε θέσεις συμπληρωμάτων της επεμβάσεως Μπαλάνου	271
4.1.3	Ειδικές περιπτώσεις δομικής αποκαταστάσεως μελών Ι: Δοκοί, επίτοιχο επιστύλιο και ανώφλιο θυρώματος βόρειας προστάσεως	276
4.1.4	Ειδικές περιπτώσεις δομικής αποκαταστάσεως μελών ΙΙ: Η αποκατάσταση των ημικιόνων του δυτικού τοίχου	279
4.1.5	Ειδικές περιπτώσεις δομικής αποκαταστάσεως μελών ΙΙΙ: Η αποκατάσταση της 2ης από Ανατολής φατνωματικής πλάκας της οροφής της νότιας προστάσεως	284
4.2	Το τιτάνιο και η χρήση του	290
4.2.1	Οι σύνδεσμοι	290
4.2.2	Οι γόμφοι	293
4.2.3	Δομική αποκατάσταση αρχαίων μελών με οπλισμό τιτανίου	293
4.2.4	Περιπτώσεις χρήσεως του τιτανίου ως υλικού αντικαταστάσεως των σιδηρών φορέων της αναστηλώσεως Μπαλάνου	293

Κεφάλαιο πέμπτο: Η ανασυναρμολόγηση του μνημείου

5.1	Οι νέες μελέτες για την εύρεση των πραγματικών θέσεων των μελών στο Ερέχθειο	307
5.1.1	Η αναδιάταξη των λίθων στο νότιο τοίχο του Ερεχθείου (Κ. Ζάμπας)	307
5.1.2	Η αποκατάσταση των σχισμοειδών ανοιγμάτων στον νότιο τοίχο	328
5.1.3	Τα αντιθήματα των ορθοστατών του νότιου τοίχου και η αποκατάστασή τους	330
5.1.4	Η αναδιάταξη της επικραντίδος του νότιου τοίχου	336
5.1.5	Η αναδιάταξη της επιστέψεως των ορθοστατών της νότιας προστάσεως	343
5.1.6	Η αναδιάταξη των φατνωματικών πλακών της οροφής της βόρειας προστάσεως (Κ. Ζάμπας)	352
5.1.7	Η αναδιάταξη των λίθων του βόρειου τοίχου	356
5.2	Οι γεωμετρικές μεταβολές στο Ερέχθειο και οι ανατοποθετήσεις των μελών του	372
5.2.1	Οι παραμορφώσεις στον νότιο τοίχο	372
5.2.2	Οι παραμορφώσεις στον δυτικό τοίχο	374
5.2.3	Οι παραμορφώσεις στον βόρειο τοίχο	374
5.3	Το διάσπαρτο υλικό και η επανένταξή του στο Ερέχθειο	375
5.3.1	Επανένταξη διάσπαρτου υλικού στον βόρειο τοίχο του Ερεχθείου	375
5.3.2	Επανένταξη διάσπαρτου υλικού στην βόρεια πρόσταση του Ερεχθείου	379
5.3.3	Δυτικός τοίχος	381

5.3.4	Επανάταξη διάσπαρτου υλικού στην νότια πρόσταση του Ερεχθείου	383
5.4	Η ανασύνθεση του μνημείου	389
5.4.1	Η ανασύνθεση του νότιου τοίχου	389
5.4.2	Η ανασύνθεση της νότιας προστάσεως	396
5.4.3	Η ανασύνθεση του ανώτερου τμήματος του δυτικού τοίχου	402
5.4.4	Η ανασύνθεση της οροφής της βόρειας προστάσεως	412
5.4.5	Η ανασύνθεση του βόρειου τοίχου πάνω από το θύρωμα	420
5.4.6	Η ανασύνθεση του βόρειου τοίχου ανατολικά της βόρειας προστάσεως	429
5.4.7	Η αναστήλωση της βορειοανατολικής γωνίας του μνημείου	432

ΤΟΜΟΣ 2

Κεφάλαιο έκτο: Νέες διαπιστώσεις για το Ερέχθειον που προέκυψαν κατά την επέμβαση

6.1	Η αρχική κατασκευή της επιστέψεως των ορθοστατών της νότιας προστάσεως	465
6.1.1	Οι επεμβάσεις στην επίστεψη των ορθοστατών της νότιας προστάσεως την περίοδο της ρωμαιοκρατίας	467
6.1.2	Η επίστεψη των ορθοστατών της νότιας προστάσεως κατά την χριστιανική περίοδο και την Τουρκοκρατία	468
6.1.3	Η επίστεψη των ορθοστατών της νότιας προστάσεως κατά την αναστήλωση Paccard	469
6.1.4	Η επίστεψη των ορθοστατών της νότιας προστάσεως κατά την αναστήλωση Μπαλάνου	470
6.2	Οι επισκευές στο θύρωμα της βόρειας προστάσεως κατά τους αρχαίους χρόνους	470
6.3	Διαπιστώσεις για την δομή του ανώτερου τμήματος του δυτικού τοίχου στους χρόνους της ρωμαιοκρατίας	475
6.3.1	Η διάταξη των οριζόντιων γείσων του δυτικού τοίχου κατά τους κλασικούς χρόνους και την επισκευή του 25 π.Χ.	489
6.4	Το Ερέχθειον μετά τον 13ο αιώνα	501
6.4.1	Προσκτίσματα στο εσωτερικό του Ερεχθείου	501
6.4.2	Ίχνη μεταγενέστερων θυρωμάτων στο Ερέχθειον	507
6.4.3	Τα προσκτίσματα μεταξύ του βόρειου τοίχου και του ανατολικού τμήματος της βόρειας προστάσεως	512
6.4.4	Προσκτίσματα στην εξωτερική παρειά του νότιου τοίχου	516

Επίλογος

Η κριτική στο έργο της αποκαταστάσεως του Ερεχθείου και η αλήθεια των πραγμάτων	525
---	-----

Συντομογραφίες - Βιβλιογραφία

535

Παραρτήματα

1. Πίνακας περιχομένων της Μελέτης αποκαταστάσεως του Ερεχθείου (1977)	541
--	-----

2. Συμπεράσματα της «Διεθνούς Συναντήσεως για την Αποκατάσταση του Ερεχθείου» (8-10 Δεκεμβρίου 1977)	546
3. <i>Μ. Κορρές</i> , Έκθεση σχετικά με την κατάσταση και την επέμβαση στην οροφή της βόρειας προστάσεως του Ερεχθείου	551
4. <i>Α. Παπανικολάου - Κ. Ζάμπας</i> , Έκθεση σχετικά με την κατάσταση και την επέμβαση στην οροφή της βόρειας προστάσεως και στην περιοχή του βόρειου τοίχου πάνω από το θύρωμα	564
5. <i>Θ. Σκουλικίδης</i> , Φυσικοχημικές παρεμβάσεις στο Ερέχθειον	586
6. <i>Μ. Μπρούσκαρη</i> , Τα μνημεία της Ακρόπολης. Το Ερέχθειον	599
7. <i>Φ. Μαλλούχου-Tufano</i> , Οι παλαιότερες επεμβάσεις στο Ερέχθειο (1837-1975)	607
8. <i>Χ. Μπούρας</i> , Ανασπλωτικές επεμβάσεις στο Ερέχθειον (1978-1987)	617
9. <i>Γ. Αλεξόπουλος</i> , Η τεκμηρίωση του έργου της αποκατάστασης του Ερεχθείου και η ηλεκτρονική διαχείρισή της	621
Τα πρόσωπα του έργου αποκαταστάσεως του Ερεχθείου - Βιογραφικά σημειώματα	629
Selected Texts in English	641
Φωτογραφικά στιγμιότυπα από το έργο	709